

Fair Play Bygg

Rogaland

Hovedmålet til Fair play bygg Rogaland (FPBR) er å bekjempe arbeidslivskriminalitet, og jobbe for en seriøs byggenæring med like konkurransevilkår.

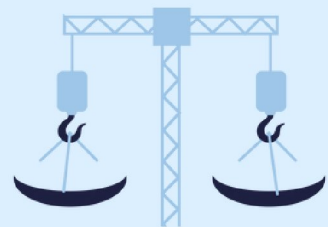
Innledning

FPBR skal, sammen med sine samarbeidspartnere, forebygge arbeidslivskriminalitet og sikre like konkurransevilkår i Rogaland.

FPBR har oppdragsivere fra både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden. Vi skal ha fokus på kriminelle handlinger knyttet til bygg og anleggsbransjen.

Årlig omsettes det i bygg og anleggsbransjen for om lag 450 milliarder kroner. Privatmarkedet alene omsetter årlig for 150 milliarder kroner. Pengene går til bygging, tilbygg og renovering av offentlige bygg, private boliger og hytter. De fleste byggherrer og forbrukere ønsker å bruke seriøse håndverkere. Tilbakemeldinger viser at mange opplever det som krevende å sikre at en kjøper tjenester fra seriøse leverandører.

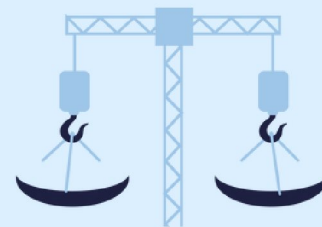
Arbeidslivskriminalitet har alvorlige konsekvenser for samfunnet og defineres som: «handling som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunns strukturen». (Regjeringen.no. Strategi mot arbeidslivskriminalitet. Revidert 8. februar 2021)

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

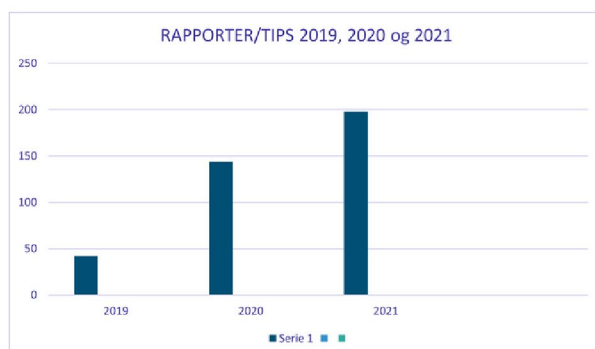

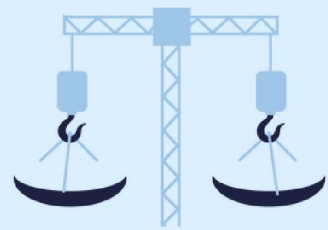
Arendalsuka; Fair play Agder, Fair play bygg Rogaland
og Fair play bygg Oslo og omegn

«Partene og ulike frivillige organisasjoner har også tatt initiativ til egne aktiviteter som har vist seg svært verdifulle i innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. En rekke frivillige aktører bistår utenlandske arbeidstakere som utsettes for arbeidslivskriminalitet og varsler offentlige myndigheter om forhold som de kommer over. Organisasjonene på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden i bygg og anlegg har gått sammen om Fair Play Bygg Oslo og omegn, Fair Play Bygg Rogaland, Fair Play Bygg Agder og Byggebransjens Uropatrulje i Trondheim. Fair Play Bygg Norge koordinerer arbeidet i de enkelte enhetene. Aktivitetene bidrar til å fremme seriøsitet i næringen og legger til rette for å avdekke arbeidslivskriminalitet. Etatene i a-krim samarbeidet har dialog med disse gruppene.» (Regjeringen.no. Strategi mot arbeidslivskriminalitet. Revidert 8. februar 2021)

KUNNSKAPSBASERT ARBEID MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET

FPBR har sendt siden oppstart 1. oktober 2019, sendt 384 rapporter/tips til kontrollmyndigheter eller problemeiere. I 2021 ble det sendt inn 198 rapporter. Det er ca. 25% mer enn i 2020.

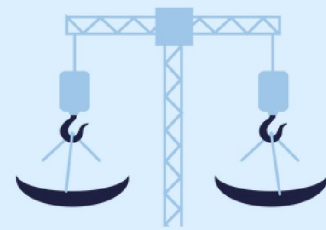

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

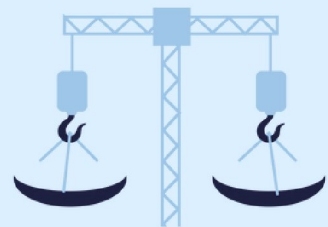

I denne rapporten skiller en mellom hvem FPBR samarbeider med i hver sak. Det kan være «problemeiere» eller offentlige kontrollmyndigheter. Problemeieren er ofte en som har myndighet eller mulighet til å gjøre noe med problemet selv. Det gjelder blant annet offentlige aktører, hovedleverandører og andre som har sentrale oppgaver i prosjekter. Det gjelder også utenlandske arbeidere, som settes i stand til å løse egne utfordringer. Det er dessverre ikke slik at kontrollmyndighetene har kapasitet til å følge opp alle rapportene/tipsene FPBR har videreformidlet. Derfor må en se på andre muligheter for å påvirke. Det vil jeg komme inn på i denne rapporten.

For å få med mulig effekt, må en jobbe kunnskapsbasert og målrettet. Derfor er arbeidet rettet mot 2 grupper;

1. Motspillere. Aktører som har intensjon og kapasitet til kriminell aktivitet innen bygg og anleggsbransjen. Disse har ofte profesjonelle medhjelpere, og er vanskelig å skille fra en seriøs virksomhet. Det krever systematisk arbeid over tid for å slå ut disse. De igjen delen inn i 2 grupper;

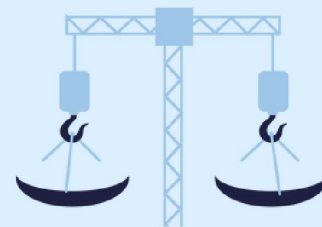
a. Har bestemt seg for ikke å etterleve, og lar seg ikke påvirke. Her er det ofte aktører kan være straffedømte, og bruker «stråmenn» i nye firmaer. Flere av disse operer i privatmarkedet, men også i offentlige prosjekter. FPBR har funnet flere slike aktører i offentlige prosjekter og større private prosjekter i Rogaland.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

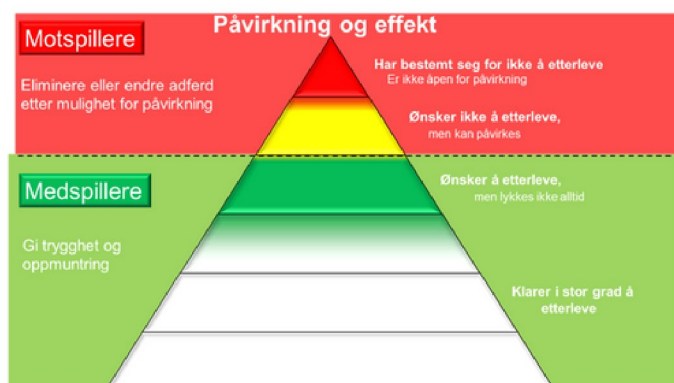

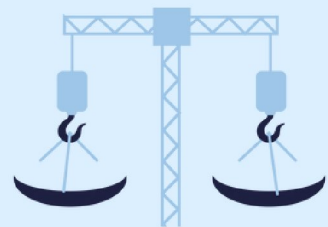
b. En gruppe jeg kaller de «usikre» i en vedlagt figur. En gruppe som ikke ønsker å etterleve. Men de lar seg påvirke. Her nytter det å komme med informasjon til kontrollmyndighetene. Vi har sett at flere av disse aktørene sliter med å etablere seg. Det er helt nødvendig å følger opp med jevnlige kontroller av disse.

2. Medspillere. Disse kan også deles inn i to grupper;

a. Ønsker å etterleve, men klarer ikke det ikke alltid. Her kan en gå inn med informasjon og/eller kontroll og påvirke disse. Dette kan være firmaer innen privatmarkedet, offentlige og private byggherrer som ikke har oversikt over regelverket eller hvem de har som underleverandører eller samarbeidspartnere.

b. Den aller største delen av byggebransjen ønsker å etterleve regelverket. Det er disse vi ønsker å beskytte. Det er disse vi kan ha dialog med og gi råd, slik at vi kan påvirkebransjen i riktig retning.

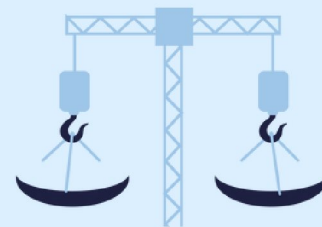

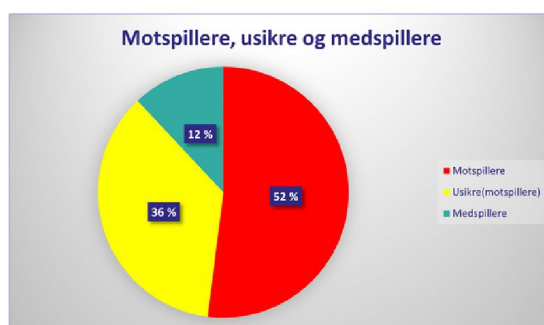
ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

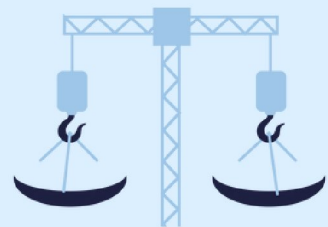
Av de 198 rapportene/tipsene FPBR har opprettet har vi kommet frem til at 52% av de vi jobber mot er motspillere som ikke har til hensikt å etterleve regelverket. Mens 36% ønsker ikke å etterleve, men kan la seg påvirke. Ca 12% ønsker å etterleve regelverk, men evner ikke alltid. Hvis en leser denne oversikten med de rette brillene – ser en at en med kontroll og andre metoder kan påvirke ca 48% av det vi kan kalle uregelmessigheter og kriminalitet. Mens ca 52% krever andre og mer langsiktige tiltak.

Kontrollmyndighetene har ikke tidligere hatt nødvendig informasjon fra aktører i «1. linje». F.eks fra firmaer, offentlige og private byggherrer, fagorganisasjoner, utenlandske arbeidstakere osv. For å kunne jobbe målrettet mot kriminelle aktører er slik informasjon nødvendig. En får et riktigere kriminalitetsbilde.

Noen «problemeiere» ønsker ikke alltid involvering av kontrollmyndighetene. Det kan være av flere legitime grunner.

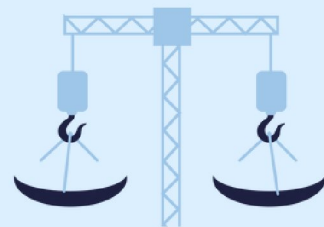
FPBR har fått en rekke henvendelser fra ulike aktører, med viktig informasjon, der de ønsker enten å få løst saken i samråd med FPBR, eller at de kan bli lovet anonymitet.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

FPBR har siden oppstart sendt 384 rapporter/tips til kontrollmyndigheter eller problemeiere. I 2021 ble det sendt inn 198 rapporter. Det er 25% mer enn i 2020.

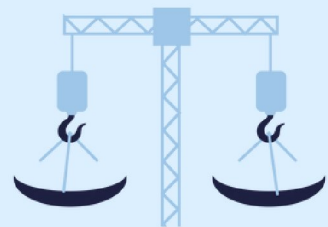
Ett tips kan inneholde informasjon fra flere kilder, flere observasjoner og gjelde flere aktører/firmaer.

FPBR sin erfaring, er at informasjon fra seriøse aktører i bransjen, bidrar til effektive kunnskapsbasert oppfølging/prioritering av kriminelle aktører fra kontrolletatene.

Dette er opplysninger myndighetene ikke har hatt tilgang til tidligere! Akrim Rogaland (Skatt, NAV, Arbeidstilsynet og Politiet) har informert om at de aller fleste tips de mottar kommer fra FPBR. De følger opp de fleste tipsene vi sender inn, og opplyser at kvaliteten er god!

FPBR har samarbeidspartnere fra privatmarkedet og offentlige byggherrer. Flere aktører vi jobber med har oppdrag i begge markedene. Flere av de kriminelle (motspillerne) ønsker seg inn i offentlige prosjekter. Selv om kontrollsistemene til offentlige aktører er gode, har motspillerne egne profesjonelle medhjelpere som takler nye krav.

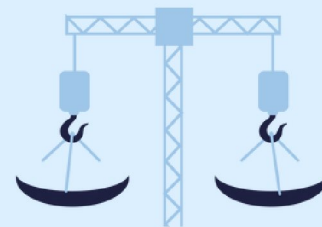
De vet også at kontrollkompetanse og kapasitet hos offentlige aktører er noe de kan håndtere. FPBR bistår flere offentlige aktør som rådgiver. Det er avdekke flere aktører som ikke burde vært inne i disse prosjektene. Det vil ikke bli gitt noen eksempler her, for å beskytte kilde og omdømme til aktør.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

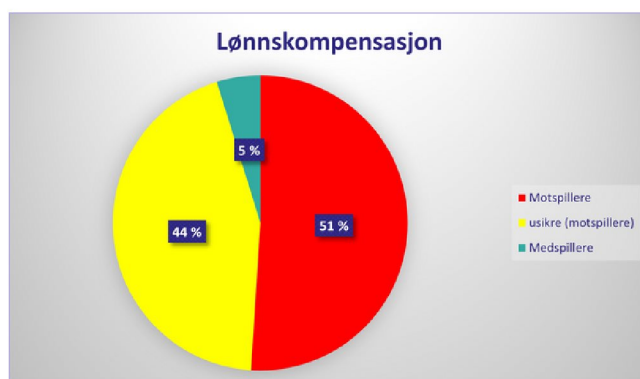
2020 og 2021 har vært et spesielt år med en byggebransje som har måttet tilpasse seg diverse koronatiltak. Myndighetene har gjennomført tiltak for å hjelpe firmaer i forskjellige bransjer. Blant annet med lønnskompensasjonsordningen, som skal hjelpe firmaer som måtte permittere arbeidere.

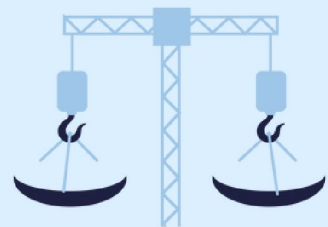
De aller fleste firmaene, også i byggebransjen, har et reelt behov for støtte. FPBR har fokus på firmaer som trolig ikke burde fått støtte.

Av de 198 rapportene skrevet i 2021 – er det minst 33 aktører/nettverk som har mottatt støtte. Det meste av støtten ble utdelt i 2020. Minst 51% av de 33 aktørene er det FPBR definerer som aktører med intensjon og kapasitet til å drive kriminalitet.

FPBR sender denne informasjon til NAV og andre kontrollmyndigheter.

Av 198 rapporterte firmaer, mottok 33 av disse lønnskompensasjon. Av disse 33 aktørene vurderer vi at 15 aktører er "motspillere", 13 er "usikre" og 5 er medspillere.

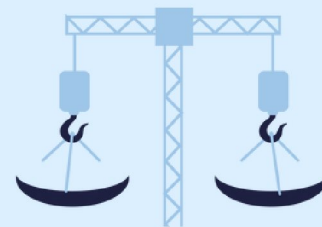

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

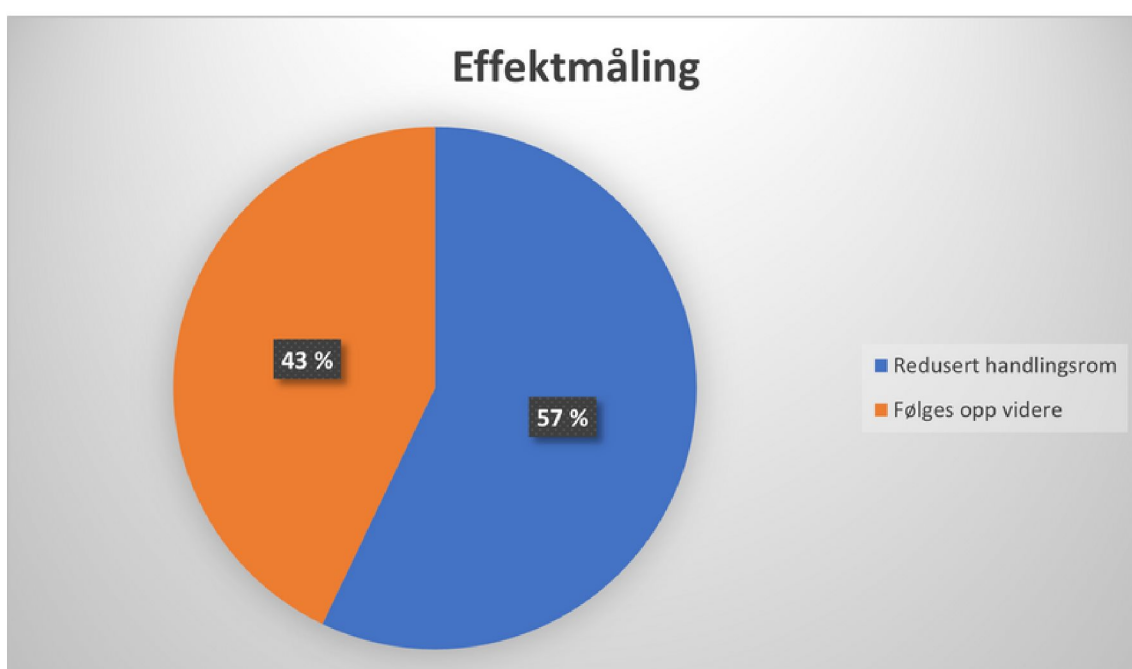
ROGALAND

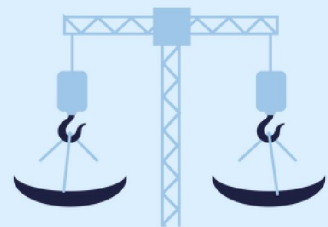

EFFEKT MÅLING

Langsiktig kunnskapsbart arbeid gir effekt. Under er oversikt over prosentvis hvor mange aktører FPBR har jobbet med i 2021, og som har fått redusert sitt handlingsrom.

Noen kan påvirkes ved at FPBR sender inn informasjon til kontrollmyndighetene og får dem til å følge opp med kontroll og undersøkelser. Det finnes også andre metoder for å hindre at det utøves kriminelle handlinger, uten å involvere myndighetene.

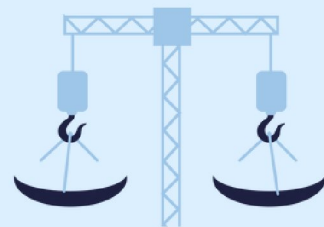

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

KONKURSER BYGG OG EIENDOMSMARKEDET I ROGALAND

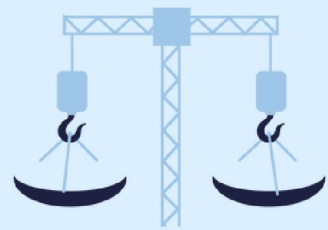
I 2021 var det 26 firmaer som gikk konkurs, der FPBR enten hadde sendt inn tips, eller jobbet med kontroll/oppfølging. Noen av disse aktørene (motspillere) har allerede startet opp med nye firmaer i samme bransje. De blir fulgt opp videre av FPBR.

UTNYTTELSE AV UTENLANDSKE ARBEIDSTAKERE

Denne oversikten gjelder ikke flertallet av de utenlandske arbeidstakerne i Norge. Det gjelder kun de som blir utnyttet av kriminelle aktører.

NTAES skriver i sin rapport om arbeidslivskriminalitet fra 2020, at utnytting av utenlandske arbeidstakere og unndratt omsetning er de vanligste typer arbeidslivskriminalitet. Dette gjør at kriminelle aktører kan vinne anbud, og blir valgt av både private og offentlige kunder.

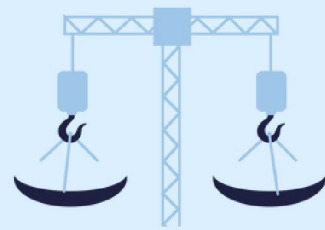
For å få opplysninger om kriminalitet, krever det at en har dialog med arbeiderne. De vil nesten aldri ha dialog med kontrollmyndighetene. Her er vi i dialog med flere som har utfordringer og trenger hjelp.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

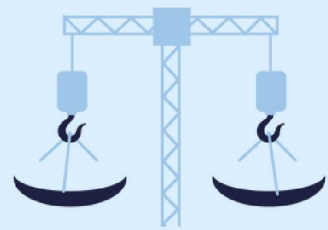

Motspillere har en egen evne til å tilpasse seg etter hvert som myndigheter, byggherrer eller andre kommer med nye regler eller systemer som å sikre seriøsitet i bransjen. Her kreves det at en til enhver tid er oppdatert, slik at en kjenner kriminalitetsbildet. Kun da kan en kontrollere og følge opp på en effektiv måte. Gjennomføring av kontroll, innsamling av informasjon og analyse av denne, må utføres av fagfolk.

Enkeltmannsforetak (ENK). Noen kriminelle aktører får ansatte til å til å opprette ENK. Flere vet ikke at det blir opprettet ENK på deres navn. Når de ansatte regnes som ENK, kan arbeidsgiver betale de så lavt som de ønsker, i motsetning til tarifflønn i byggebransjen.

Vi vet at noen arbeidere har mottatt kun kr. 50,- pr time på grunn av ordningen med ENK. Dette er noe som blir fulgt opp. Ofte vet ikke huseier at det er andre firmaer inne i deres prosjekt.

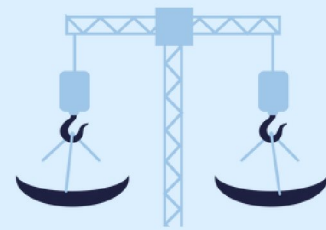
Doble kontrakter. Noen firmaer har doble kontrakter. I en sak vi arbeider med, fikk en arbeider fikk først kr. 60,- kontant i timelønn. Etter kontroller fra arbeidstilsynet, fikk han tildelt en kontrakt som fortalte at han jobbet i en 67,5% stilling. Han jobbet 6 dager i uken ca 10 – 12 timer pr. dag. Han regnet da ut at han hadde stedet til kr 100,- pr time. Deretter ble kontrollen sterkere, og flere arbeidere måtte slutte og reiste hjem til opprinnelseslandet. De får som var igjen fikk opprettet konto, og lønn gikk inn på den.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

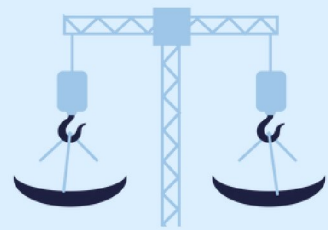

Etter å ha fått lønn, uten alle timene de hadde jobbet, måtte de ta ut deler av lønnen fra minibank og betale tilbake til arbeidsgiver. «Payback»!. De fikk ikke feriepenger. De var ikke forsikret. Denne aktøren regner vi med å stanse!

De fikk ikke OTP (obligatorisk tjenstepensjon). I tillegg førte arbeidsgiver dem opp som permittert når de var på ferie. I 2020 fikk firma lønnskompensasjon for å ha permittert de to gjenværende arbeiderne. Disse jobbet imidlertid mens de var permittert. Denne siste saken er fulgt opp av politi og NAV. Dette er et av flere eksempler på «motspillere» som finner hull i systemene. Det er imidlertid mulig å følge dem opp og minske handlingsrommet.

Sårbare arbeidstakere. En del utenlandske arbeidstakere mangler fagkompetanse, nettverk, språk, kunnskap om rettigheter og plikter osv. De vi jobber med, er kun attraktive i arbeid, hvis de går med på betingelser som gjør at de gir avkall på en del rettigheter.

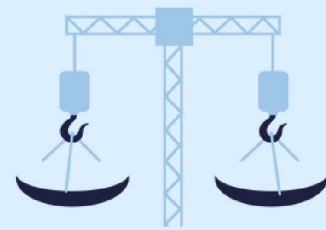
«Sårbarhet kan forstås som et systems eller persons evne til å begrense omfanget eller sannsynlighet av en trussel eller uønsket hendelse og evne til å tåle denne hendelsen dersom den først inntreffer. Sårbarhet kan påvirkes, begrenses og reduseres. Utenlandske arbeidstakere er sårbare for å bli utnyttet i Norge, noen mer sårbare enn andre. Sårbarheten kan være individuell, eksempelvis som følge av rusmisbruk eller stor gjeld. Mer viktig er trekk som kan omfatte større grupper av arbeidstakere og som er situasjonsbestemt knyttet til arbeidsoppholdet i Norge.»
(NTAES rapport om arbeidslivskriminalitet 2020)

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

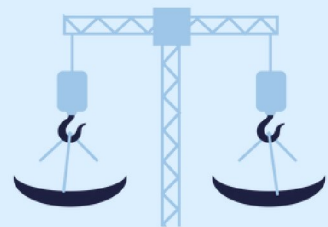
ROGALAND

Vi har flere eksempler på arbeidere som blir rekruttert av kriminell aktør fra familie, eller fra nærområde i hjemlandet. Det er i praksis nesten utelukket å ta kontakt med kontrollmyndigheter for å få hjelp. FPBR får kontakt med disse arbeidstakerne, ofte via Fellesforbundet eller andre kontakter.

Dette er ofte «menneskehandel lignende» saker. Men de defineres ikke av politiet som menneskehandel (tvangsarbeid). FPBR jobber med en konkret sak, der vi traff arbeidere som angir å være lønnet ca kr. 100,- i timen, får ikke ekstra for overtid og må jobbe 10 – 12 timer 6 dager i uken. Vi jobber aktivt med å finne en løsning for disse arbeiderne. En utfordring er at ikke alle arbeiderne ønsker en løsning. Dårlige lønn og arbeidsforhold er å foretrekke fremfor å være arbeidsledig. Arbeidsgiver i denne saken blir presset, ved at arbeidstilsynet følger opp med kontroller.

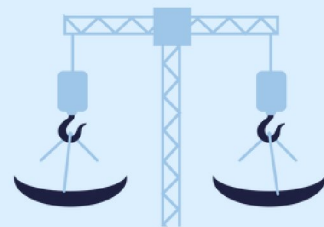
Arbeidsgiver hadde et møte med arbeidstakerne. Han informerte dem om at han måtte slå seg konkurs hvis han måtte betale arbeiderne tariff lønn. Det endte med at arbeiderne fortsatte under samme betingelser, ikke bare på egne vegner, men for å unngå å være den som sørger for at familie og venner mister sin jobb.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

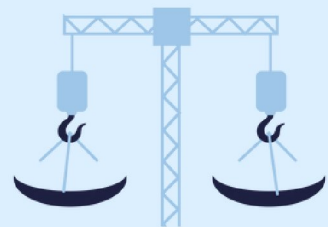
ROGALAND

Eksempel sak. I Ukraina er det ca. 9% arbeidsledighet. Befolkning på ca 44 millioner. Mange Ukrainere har i de siste årene fått arbeidstillatelse i Polen.

Flere er polsktalende. Som fast ansette i firma i Polen, kan de få jobb i resten av Schengen, som såkalte «utstasjonerte». Det er imidlertid ikke alle som får muligheten til å komme seg videre fra Polen på den måten. De leter da via nettsider som tilbyr jobb. Det de ofte ikke vet, er at de da må få arbeidstillatelse i landet de reiser til, før de kan begynne å jobbe.

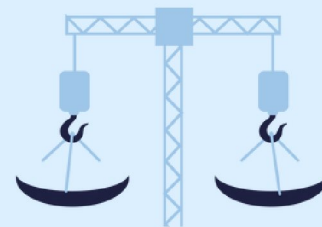
I desember 2021 FPBR jobbet med et firma i byggebransjen Rogaland etter tips om uregelmessigheter. Kort tid etter, den 22. desember 2021, ble jeg kontaktet av en organisasjon som hadde hørt om FPBR. De var blitt kontaktet av 2 ukrainere som hadde fått kontakt med et byggefirma fra Rogaland om jobb her. De hadde arbeidstillatelse i Polen, men ingen jobb. De kom seg til Rogaland, angivelig i den tro at de ville få arbeidstillatelse. De fikk jobb, og begynte å jobbe på noen oppdrag. Men de oppdaget fort at papirene ikke var ordnet. Dette var tydelig arbeidere som ikke ville bryte norsk lov. De ba om hjelp med å komme seg hjem. De er nå hjemme i Ukraina. FPBR jobber med å få mer informasjon om nettverket som fikk disse, og trolig flere, til arbeid i Norge.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

Her skal FPBR undersøke om det er organisasjon i Polen som har gitt firma i Norge feil opplysninger om arbeideres bakgrunn.

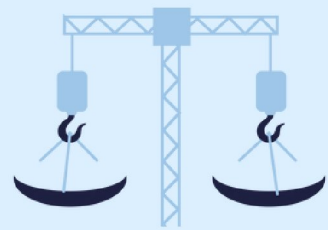
Vi er kjent med at det finnes agenter som tar betaling for å hjelpe «3. lands borgere» til ulovlig arbeid i Europa. Mange arbeidere har gjeld til disse.

Disse to arbeiderne kom seg hjem, men det er trolig mange som ikke føler at de har noe valg. Når de ikke har papirene i orden, er de ekstra sårbare for utnytting.

HMS. August 2021 kontrollerte arbeidstilsynet er Firma med 13 ansatte. I 2020 fikk dette firmaet lønnskompensasjon for 6 ansatte.

Under er foto fra "einnsyn.no". Kontroll arbeidstilsynet august 2021

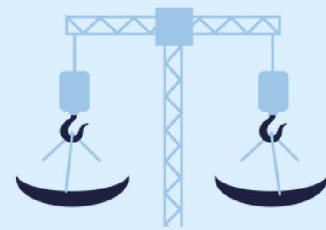

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

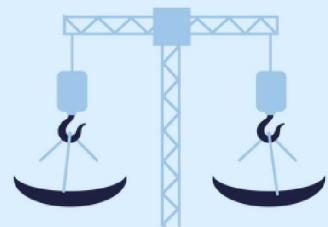

Dette er dessverre et alt for vanlig syn i Rogaland, og et eksempel som kunne vært forebygget ved at huseier hadde vært bevisst på sikkerheten til de som jobber for vedkommende.

Aktøren her skulle satt opp stillas for å sikre sine arbeidere. I kontrollen kom det frem at arbeidere ikke fikk betalt overtid. Arbeidsgiver hevdet at arbeiderne avspaserte.

Dette er en aktør med intensjon og kapasitet. Han blir prioritert av FPBR. Vi finner ham via kilder og peker ut aktuelle aktører for kontrollmyndighetene. Det finnes også andre metoder for å påvirke firmaet til å innrette seg eller hindre videre kriminell karriere.

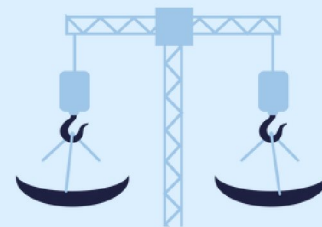
Dette er en aktør som nå har fått mindre handlingsrom, og utgjør dermed en mindre konkurrent i privatmarkedet. Utfordringen for kontrollmyndighetene er at særlig de utenlandske arbeiderne ikke ser hva de har igjen for å snakke med kontrollmyndighetene. De tar kontakt med FPBR fordi vi kan beskytte deres identitet og finne alternative løsninger.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

SAMARBEID OFFENTLIGE BYGGHERRER

FPBR samarbeider med Rogaland fylkeskommune, Nye SUS, Stavanger kommune, Sandnes kommune, Hå kommune og Eigersund kommune.

FPBR har hatt samarbeidsmøter med alle partene i løpet av 2021. Det har vært en del utfordringer knyttet til Covid restriksjoner. FPBR har vært rådgiver og samarbeidspartner med flere partner knyttet til rammeavtaler og pågående prosjekter.

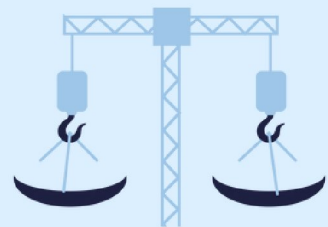
Det meste av samarbeidet fungerer godt, og vi klarer å forebygge at kriminelle firmaer kommer inn i offentlige prosjekter. Det er imidlertid en del å hente på kontroller ute på byggeplasser. Denne rapporten viser stort sett samme utfordringer ved offentlige prosjekter som hos privatmarkedet.

Målet til FPBR er å løse disse utfordringene på lavest mulig nivå, slik at det ikke skal gå ut over f.eks pågående prosjekter og/eller omdømme til noen involverte.

FPBR tilbyr seg å være med som rådgiver og/eller gjennomføre kontroll på vegne av offentlig byggherre.

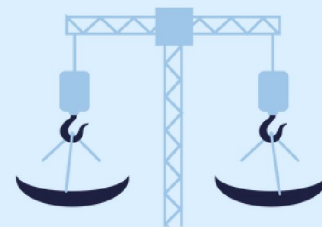
Fra samarbeidsmøte Rogaland fylkeskommune, Stavanger kommune, Sandnes kommune, politiet og FPBR - 27. oktober 2020

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

NYHETER

Fra 1. januar er lønnstyveri forbudt, og kan straffes med opp til seks års fengsel. Det har i og for seg lenge vært forbudt å stjele penger fra folk. Det har derfor også vært ulovlig at en arbeidsgiver stjeler lønn fra sine ansatte. Men i praksis har ingen arbeidsgiver blitt straffet for det.

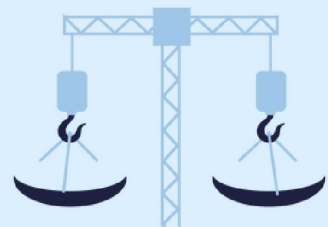
NYE I SAMARBEIDET. I 2021 ble følgende nye samarbeidspartnere/sponsorer; Nye SUS, Hå kommune og Eigersund kommune.

I tillegg vedtok Rogaland fylkeskommune å fortsette samarbeidet foreløpig ut 2024.

Den 10. november 2021 gjennomførte FPBR et frokostseminar & 2 års markering hos Næringsforeningen i Stavanger regionen.

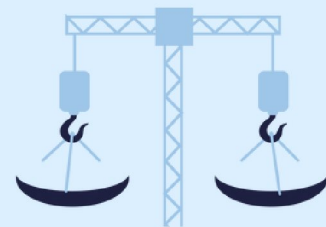
Fra v. Kiristi Gerhardsen, Nye SUS, Ole Selvåg, seniorinspektør Arbeidstilsynet og Kyrre Lindanger, Næringslivskontakt Sør Vest politidistrikt.

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

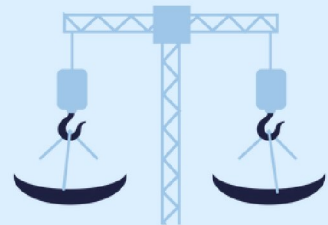

I august 2021 deltok alle «Fair play» prosjektene under Arendalsuken.

I juni 2021 ble Fair play bygg Norge stiftet. Dette er kun et samarbeid når det gjelder felles mediesaker, høringer og påvirkningsarbeid. Dette har ført til at vi har fått flere mediesaker i NRK, VG og Aftenposten.

I 2021 skrev Fair play bygg Norge under på en samarbeidsavtale med Skatteetaten. Det gjelder samarbeid knyttet til Landsdekkende avtaler (seriøsitetsbestemmelser), etterretningssamarbeid og prosjektet «Tettpå».

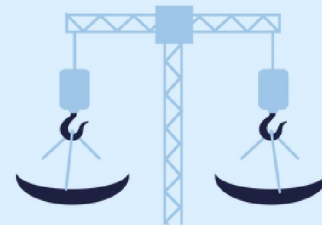

ÅRSRAPPORT 2021

Fair Play Bygg

ROGALAND

I 2021 ble Fair play bygg og anlegg Vestland og Fair play bygg Nordland stiftet.

I 2021 kom følgende «trusselvurdering» fra Skatteetaten knyttet til Covid 19 situasjonen:

«Det forventes en økning i kriminalitet over landegrensene, både fra nordmenn i utlandet og utenlandske borgere.

Den mest alvorlige kriminaliteten er systematisert, nettverksbasert, grensekryssende og aktørene er ofte multikriminelle, hvor kriminelle organisasjoner benytter kapasiteter i nettverket og tilretteleggere til å øke profittpotensialet.

Bruk av stråmenn eller kriminelle som er i besittelse av andres BankID forventes å øke, og er en utfordring»

I desember 2021 ble det laget en «flyers» for å informere kunder i privatmarkedet.

